

59 let od smrti bazoviških junakov

Ob 59. obletnici smrti Valenčiča, Miloša, Bidovca in Marušiča je bila na kraju ustrelitve na bazovski gmajni skupna spominska proslava, ki jo je priredil Odbor za Bazoviške žrtve. Ob tej priložnosti je športno združenje Sloga organiziralo že tradicionalni pohod, ki je skoro 100 udeležencev popeljal iz Bazovice v Glinščico ter preko Drage in Kokoši na bazovsko gmajno. Med udeleženci je bila tudi večja skupina planincev z Raven na Koroškem.

Kot prvi je v imenu odbora spregovoril predsednik Filibert Benedetič, ki je poudaril, da letošnja proslava skoro sovпада s 50-letnico začetka druge svetovne vojne. Za svet je to bolj tragedija, toda slovenska tragedija se je začela dosti prej s slovenskimi žrtvami Posebnega fašističnega sodišča, oziroma z gorečim Narodnim domom v Trstu leta 1920. Svetovna vojna je za slovenski narod torej trajala polnih 25 let. Pozabiti ni moč, pozabiti pa tudi ne smemo, je poudaril Filibert Benedetič, ki je potem izrekel tehtne misli o potrebni spravi med tu živčim slovenskim in italijanskim prebivalstvom. Nobena sprava ni možna — je dejal — s potvarjanjem zgodovinskih razmerij in izničenjem temeljnih resnic zgodovinske zavesti občečloveške narave. Vprašanje sprave je Benedetič povezal z nujnostjo ohranitve, priznanja in zaščite slovenske narodnostne biti. To bo mogoče samo z uvedbo konstruktivnega dialoga, ki pa ga lahko vodi samo neposredno prizadeti. Benedetič je opozoril na težavni položaj slovenske manjšine, ki se zaradi svojih upravičenih zahtev nahaja sredi sumničnej in podtikanj večine. Ob tem je takole dejal:

»Ko teče beseda o miru, o pietetnem pristopu do vseh žrtev vojn, o pravici po človeku vrednem življenju, ko se iz univerzalne zavesti dviga poziv k sodelovanju med narodi, k odpravi krivic, proti rasizmu, ksenofobiji, poziv k sožitju in zaščiti vrednot kulture etničnih korenin, kdo bolj kot mi Slovenci globoko občuti to potrebo, tu, sredi teh gmajn, tega Krasa, teh Brd, te Benečije, Režije, Kanalske doline? Če je že skrajni čas, in mi smo v to zares prepričani, da se končno razčistijo tragični nesporazumi, ki vseskozi ogrožajo temeljne vrednote tukajšnje tolikanj razvpite obmejne civilizacije, je treba začeti uvažati novo miselnost z odpravo dosedanjega demagoškega prikazovanja resničnosti. Je pa povsem razumljivo, da te težke hipoteke ni mogoče odpraviti brez bolečih žrtev, brez odpovedovanja prizadetih, vseskozi podvrženim črno-belemu prikazova-

dalje na 2. strani ■

Srhljivi spomini ob 50-letnici TAKRAT SE JE ODPRL PEKEL...

Ko je v merilu časa vreteno zdrknilo iz avgusta na prvi september leta 1939, nam je jutro razgrnilo veder, jasen dan od Baltika do Jadrana in bil je petek in bil je prvi petek v mesecu in prvi petki v mesecu so kristjanom sveti dnevi, posvečeni Presvetemu Srcu Jezusovemu in molitvam za spreobrnjenje grešnikov pa sploh v spravo za žalitve Boga in takrat je bila ta, še dokaj mlada pobožnost bolj uvaževana kakor danes.

Tistega dne se je na baltških obalah izvil iz nočnih temin namesto sonca svojevrsten mrk, da bo za nekaj let turobno legel nad vso Evropo, na duše in srca. Ob svitu jutranje zarje je armada Velike Nemčije na ukaz državnega poglavarja Adolfa Hitlerja vdrla na vojni pohod proti sosednji Poljski. Na Banjško planoto, kjer sem takrat bival, nam je to mračno vest dostavil že v dopoldanskih urah edini sprejemnik v vasi, nameščen v fašističnem lokalu Dopolavoro in napajan še z galvanično elektriko, županstvo pa je prejelo uradno obvestilo iz Gorice po telefonu z naročilom prisluškovanja ljudskemu utripu. Kaj je vojna, je prav tamkajšnje ljudstvo presneto dobro razumelo, kajti spomini na stre-

lajnje, regljanje strojnic, eksplozije granat, na evakuacije civilnega prebivalstva, na begunstvo, porušene domove i.p. so bili na vsem področju soške fronte še zelo živi in pekoči in rane še ne zaceljene, koderkoli so bili kraji okrvavljeni od prve svetovne vojne.

Jasno je, da smo vsi osupnili enako kakor drugi prebivalci Evrope, vendar ne posebno, kajti že dve leti poprej je podpis t.i. jeklenega pakta med nemškim in italijanskim diktatorjem zdrnil iz mirovnih utvar vsakogar, ki je opazoval meddržavne zapletitjaje. Tako imenovana »os Rim-Berlin« je bila uzakonjena v savojskem dvorcu med Padovo in Benetkami. Kaj je ta pogodba med Mussolinijem in Hitlerjem napovedovala in kaj je bil resnični, čeprav pritenjeni utrip razsodnih ljudi vsaj na južnem koncu osl, je brez besed in torej izven cenzure hotel povedati največji italijanski dnevnik Corriere della Sera. Kako? S primerno pokrajinsko ilustracijo s področja, kjer sta se podpisnika srečala. Kakšen motiv je izbral? Sredi poročila z obširnimi komentarjem v zaukazanem bombastično patriotskem slogu je natisnil sliko znanega bene-

dalje na 3. strani ■

Brezigar posredoval za šolstvo

Deželni šolski skrbnik prof. Ottaviano Corbi je 12. t.m. sprejel deželnega svetovalca Slovenske skupnosti Bojana Brezigarja. Do srečanja je prišlo v zvezi z nekaterimi perečimi vprašanji, ki zadevajo slovenske šole na Tržaškem. Brezigar je na sestanku načel vprašanje ohranitve slovenske osnovne šole v Briščikih, imenovanje ravnateljev nižjih srednjih šol in ustanovitve oddelka umetnostne smeri pri učiteljsišču A.M. Slomšek v Trstu.

V zvezi s šolo v Briščikih je deželni svetovalec SSK poudaril, da so slovenske šole zaščitene in da zaščita velja tudi za to šolo, ki je bila odprta na osnovi recipročnosti istočasno z neko italijansko šolo v Istri. Načelo, ki mora prevladati pri ohranitvi teh šol je predvsem želja in potreba staršev. V Briščikih so starši izrecno izrazili željo po ohranitvi šole in je zato ni mogoče ukiniti. Prof. Corbi je zagotovil, da ne bo prišlo do zaprtja šole, čeprav je poudaril, da obstajajo nekatere težave z osebjem. Kar zadeva to vprašanje, je Brezigar opozoril, da je v letošnjem šolskem letu manj razredov kot v laskem, kar pomeni, da število osebja v nobenem primeru ne bo večje od lanskega leta, zato ta problem po njegovem ne bi smel obstajati.

Drugo vprašanje zadeva imenovanje slovenskih ravnateljev nižjih srednjih šol. Brezigar je podčrtal, da ni mogoče slovenskih šol enako obravnavati kot italijanske, kajti gre za manjšinske šole, pri katerih ne morejo obstojati kriteriji številčnosti kot pri šolah večinskega naroda. Prof. Corbi je opozoril, da obstaja vladni odlok, ki ga mora Skrbništvo spoštovati in da bi bilo treba morebitno izjemo predvideti pri parlamentarni razpravi za dokončno uzakonitev tega odloka. Imenovanje regentov za letošnje šolsko leto ni torej mogoče, pač pa bo verjetno v kratkem imenovan ravnatelj nabrežinske srednje šole I. Gruden, ki je že uspešno opravil natečaj in mora sedaj zapisnik natečaja odobriti še Računski dvor.

Deželni svetovalec je tudi deželnega šolskega skrbnika seznanil s predlogom učiteljsišča A.M. Slomšek, da bi ustanovili eksperimentalni tečaj umetnostne šole.

Brezigarja je v ponedeljek sprejel tudi tržaški prefekt Eustachio De Felice, kateremu je predstavnik Slovenske skupnosti obrazložil probleme slovenskih šol, še zlasti osnovne kole v Briščikih, imenovanje ravnateljev srednjih šol ter ga prosil, da posreduje pri pristojnih oblasteh

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 17. septembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledarček; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Miška Miki na dvoru kitajskega cesarja«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 »Prežganka«; 12.40 Godbe na pihala; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na počitnice; 15.30 Počitniški rendez-vous; 17.00-18.30 Šport; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 18. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Muzejstvo na Slovenskem«; 9.15 Otroški kotichek: »Beli očnjak«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Sonatina za glas in klavir; 12.40 Koroški akademski oktet; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Beležka; 15.30 Premišljevanja za današnji čas; 16.00 In ti, kam pojdeš v soboto zvečer?; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 19. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.15 Otroški kotichek: »Beli očnjak«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Barvne sintonije; 12.40 Letošnji festival narodnozabavne glasbe v Števerjanu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Kresničke; 15.30 Premišljevanja za današnji čas; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Torkov dramski spored. »Magellanov oblak«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 20. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Dvignjene zavese; 9.15 Otroški kotichek: »Beli očnjak«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Trst, mesto znanosti; 12.40 Folklorna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Beležka; 16.00 Pogled v restavratorsko delavnico; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Dnevnik in spomini Staneta Kavčiča; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 21. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Križem po svetu; 9.15 Otroški kotichek: »Beli očnjak«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Trst, mesto znanosti; 12.40 Moški zbor Zarja iz Trbovelj; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.40 Beležka; 15.30 Premišljevanja za današnji čas; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 22. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 V Evropi manjšin; 9.15 Otroški kotichek: »Beli očnjak«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Film in njegova vloga v naši družbi; 12.40 Folklorna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.45 Beležka; 15.30 O tolmačenju otroške risbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 23. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.15 Otroški kotichek: »Beli očnjak«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 12.00 Poti, zanimivosti in lepote naše dežele; 12.40 Mešani zbor Primorec - Tabor iz Trebča in z Opčin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 O tolmačenju otroške risbe; 16.00 Med zemljo in sanjami; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

59 let od smrti bazoviških junakov

■ nadaljevanje s 1. strani

nju resničnosti. To zlasti velja na ravni ideoloških kontrapozicij, ki služijo politiki kot sredstvo za prevlado in alibi za svoja dejanja. Potrebna je torej preobrazba, pošena razprava, argumentirano prepričevanje, postopna priprava novih kvalitet življenja in sožitja z angažiranjem politike v iskrenem dialogu med ljudmi. Tega pa ni moč storiti kar čez noč, ni moč čez noč preiti iz črno-bele tehnike prikazovanja resničnosti v povsem novo vizijo, prikazano v barvni tehniki, ki je sicer gotovo bolj primerna pri opredeljevanju razmerij polkromatične resničnosti. Navsezadnje take geste, če niso podprte s spoznanjem in priznanjem resnice ter rehabilitacijo kulture ob iskreni odgovornosti vse demokratične javnosti in njenega družbeno-političnega predstavništva, lahko izpadejo kot enostranska splošna obsodba preteklosti, stlačene v skupen grob pozabe. Toda neglede na zakonitost vzroka in učinka, dejanja in posledic, zločina in kazni, zakonitost, ki ne opredeljuje samo umetniške naravnosti človeškega, ustvarjalnega duha, ampak tudi in predvsem potek zgodovine in razvoj človeštva, za prehod v novo razdobje sožitja, miru in sodelovanja med narodi je treba predvsem opredeliti razmerja med ideologijo in kulturo, med sistemom in življenjem, med državljanstvom in etnosom. Obenem je treba tudi spoštovati nauk zgodovine, ki opredeljuje razmerja med gro-

bovi in med spomeniki. Vsak ima pravico, da žaluje za svojimi mrtvimi. To je tudi dolžan storiti. Da pa žaluje za izničeno preteklostjo na grobu skupne pozabe, tega ni mogoče od njega zahtevati.

Na koncu je Benedetič opozoril, da bo prihodnje leto 60-letnica smrti bazoviških junakov in se je zahvalil deželnemu svetovalcu Brezigarju za njegovo pobudo za izgradnjo spominskega parka na bazovski gmajni.

V imenu Združenja borcev ANPI je govoril Maurizio Pessato, ki je poudaril, da se je druga svetovna vojna končala pred 44 leti, toda skoraj 50 let miru ni dokončno oddaljilo tragedije vojnih preizkušenj in rasizma, ki je še močno prisoten v svetu in pri nas. Bazoviški junaki so pripravili pot k protifašističnemu odporu in oni nam morajo biti vodniki za nadaljnje iskanje demokracije in razvijanje družbe v višjih oblikah civilizacije in napredka.

V imenu Slovenske skupnosti je govoril Vinko Ozbič, ki je poudaril, da je med besedami in dejanji v razmerju večine do Slovencev prevelik razkorak, v brk proglašanju pripadnosti srednjeevropski omiki. Ozbič je navedel nekaj zgornjih primerov iz druge evropske manjšinske stvarnosti. Če se je Italija odpovedala fašizmu — je naglasil — naj stori to do kraja, ne sme pa izkoriščati mrtvih žrtev iz fobj za propagando proti slovenski manjšini, ki brani lastno samobitnost.

Množično zapuščajo Vzhodno Nemčijo

Preko avstrijsko-madžarske meje se je te dni vila nepregledna vrsta vzhodnonemških državljanov, ki so preko Madžarske odhajali v Zvezno republiko Nemčijo. Računajo, da je samo v prvem dnevu, odkar so odprli Madžari mejo, našlo zatočišče na Zahodu nad 10.000 beguncev. Izseljevanje se je pričelo ob dveh ponoči, ko so prešle avstrijsko-madžarsko mejo kolone vzhodnonemških avtomobilov. Mnogi so najeli taxi, da so jih prepeljali v Avstrijo, spet drugi pa so mejo prekosarili ali prepešali. V Avstriji so jih čakali avtobusi, s katerimi so nadaljevali pot do bavarskega mesta Passau, kjer so zbirališča za begunce. Množično izseljevanje se je nadaljevalo tudi v naslednjih dneh, saj je madžar-

ski zunanji minister Horn povedal, da je trenutno na Madžarskem nad 60.000 vzhodnonemških turistov. Novi pa še prihajajo. Seveda ni rečeno, da bodo vsi nadaljevali pot na Zahod.

Sovjetska tiskovna agencija TASS je v kratkem sporočilu iz Budimpešte objavila le sklep madžarskih oblasti, da dovolijo vzhodnonemškim turistom pot preko meje na Zahod. S tem so v Budimpešti enostransko preklicali nekatere točke sporazuma med Berlinom in Budimpešto iz leta 1969.

Zahodni krogi v Vzhodnem Berlinu zatrjujejo, da se je poslabšalo zdravstveno stanje vzhodnonemškega državnega in

dalje na 4. strani ■

Delovanje Andreottijeve vlade

Italijanska vlada je na seji dne 11. t.m. soglasno odobrila zakonski odlok, ki zadeva podaljšanje sodnega pripora za tiste, ki so osumljeni sodelovanja z mafijo in organiziranim kriminalom. Po tem ukrepu se bo preventivni pripor podaljšal od enega na poldrugo leto. Čas pripora poteka med prvostopenjsko in drugostopenjsko razsodbo. Prav tako se z novim ukrepom podaljša za šest mesecev pripor v času med prizivno razsodbo in dokončnim sklepom.

Medtem potekajo priprave na bližajoče se vladne ukrepe na ekonomskem polju. Še ta teden se bo ministrski predsednik znova sestal z ministri finančnega sektor-

ja; čez teden dni bo podoben sestanek s tajniki večinskih strank, dan kasneje pa se bo vlada posvetovala s sindikalnimi konfederacijami CGIL, CISL in UIL.

Še pred koncem prihodnjega tedna pa bo vlada v Rimu predvidoma sprejela nove ukrepe v zvezi z omejevanjem hitrosti na cestah. Očitno je, da bodo potrdili sklep, ki so ga bili že izglasovali na ravni poselske komisije za prevoze. Po tem sklepu naj bi bila za avtomobile do 1.100 kubičnih centimetrov dovoljena najvišja hitrost 110, za vozila z nad 1.100 kub. cm pa 130 kilometrov na uro. Kar zadeva varnostne padežne, se določila ne spreminjajo.

Takrat se je odprl pekel...

■ nadaljevanje s 1. strani

škega mostu z didaskalijo spodaj: Il Ponte dei sospiri (Most vzdihov). Naj pove slika, kar ni dovoljeno napisati.

Casnikarjeva iznajdljivost ali duhovitost je merila le na protagoniste, na glavni štab, ne meče se za zapletene korenine zla. Presenetljivo jih je razgrnil v istem letu 1937 globlje gledajoči mož slovenskega rodu, prava knežja osebnost, škof dr. Anton Bonaventura Jeglič. Pred petnajstisoč fanti in možmi na taboru v Celju v začetku istega poletja je ta osemdesetletni starček zagrmel in s kretnjami poudarjal kakor kak gorenjski fant in govoril — v posnetku povedano — takole: da se je silno razširila korenika tudi na slovenskih tleh in da bo ta še rastla in da živimo v velikih časih, ki imajo in morajo imeti tudi velike moze, in da ima satan široko razpredeno fronto in da ima tudi Kristus svojo fronto in v tej fronti naj bi bili »vi, krščanski fantje in krščanski moze«, vedno pripravljeni upirati se zlu. »Zato pa«, je zaključil, »povsod Boga in Devico Marijo!« Ta govor je imel velik odmev, celo izven meja Slovenije. Bil je pa Jegličev labodji spev. Stiri najst dni potem je nenadno umrl. (Te petdesetletnice se pred dvema letoma ni spomnil noben slovenski časopis v zamejstvu.)

Kdo ne bi pritrdil Jegličevi diagnozi časov? Mar so bitja kot Hitler in Mussolini in še Stalin povrh nepredvidljive zvezde repatice? Izšli so vendar iz ljudstva, ljudstvo jih je oblikovalo k dobremu ali zlemu in jim je pomagalo po nekaj milijonov pristašev. Njihovo početje je bilo plod idej, te pa so prihajale iz mnogih glav in niso bile nič kaj krščanske.

Izbruh druge svetovne vojne torej ni bil ne pričakovan niti ne presenetljiv. Hitlerjevo podiranje je klavzul versajskega miru, stopnjevanje meddržavnih napetosti, mrzlično oboroževanje Nemčije, polom razorožitvenih konferenc, rahitičnost takratnega Društva narodov, nemška zasedba Avstrije in Sudetov in Čehoslovaške, cincanje demokratičnih držav, zagonetnost Sovjetske zveze in pa globoka razrahljanost političnih ter socialnih razmer v notranjosti posameznih evropskih držav, vse to nas je duševno že pripravilo na možnost meddržavnega in ideološkega spopada.

Le delno in začasno nas je uspavala odločitev Anglije in Francije konec pomladi leta 1939, da skušata pritegniti v obkroževalno zvezo proti Hitlerjevi Nemčiji tudi Stalinovo Rusijo. Pogajanja z Moskvo so se vlekle tri mesece in se sumljivo zatikala in bili smo začuden, da se Stalin ne da prepričati o znanem reku: De tua re agitur, dum domus proxima ardet (Tvoja je varnost na kocki, ko hiša sosednja je v ognju). Če Hitler zruši Poljsko, bo trda predla tudi Sovjetski zvezi.

Sredi vseh teh napetosti je bil konec julija in v začetku avgusta tistega leta v Ljubljani svetovni kongres gibanja Kristusa Kralja. Po vrstnem redu je bil sedmi, na slovenskih tleh prvi, po obsežnosti dotlej največji. To je bilo novo gibanje na evropski ravni. Započel ga je, ustanovil, organiziral kongrese z vztrajnim trkanjem na cerkveno hierarhijo do samega papeža Pija enajstega slovenski človek, asketski duhovnik Janez Kalan. Izdajal je večjezično revijo Regnum Christi. Na ljubljanskem kongresu je bil za papeževega legata poljski nadškof kardi-

nal Hlond. Iz vsega evropskega sveta je bilo na tej mednarodni manifestaciji mnogo visoko kvalificiranih mož laičnega in duhovniškega stanu v predstavnstvu raznih narodov. Iz Francije je bil prijavljen posebni vlak romarjev. Po nasvetu francoske vlade pa je bila množična udeležba Francozov zadnji hip odpovedana iz strahu pred eksplozijo vojnega stanja. Nepopoljšljivi optimisti so smatrali francoski strah za pretiran. Iz Julijske krajine je poseben vlak brezskrbno odpeljal Italijane in Slovence in se srečno vrnil. Kongres se je vršil po programu slovesno in mogočno v zborovanih intelektualnih elit in v ljudskih pobožnostih. Bil pa je zadnji, po vojni se to gibanje ni obnovilo. Temeljna misel je bila klic po spoštovanju naukov Tistega, ki je v uri največjega ponižanja izpovedal, da je resnični kralj nebes in zemlje. Še konkretnije je bila izražena vsebina in vloga teh kongresov v predavanju beograjskega nadškofa Ujčića o krščanski vesti v javnem življenju — bodisi znotraj držav kakor tudi v meddržavnih stikih.

Križ krščanske Evrope na tem kongresu ni imel odmeva. Berlinski obsedenec je bolj in bolj tulil zaradi Danziga, trobil o potrebi življenjskega prostora za Nemčijo, o nujnosti nekega novega reda v Evropi, nevrastenično protestiral proti obkoljevanju z vojaškim zavezništvom med dvema zahodnima velesilama in Sovjetsko zvezo, napadalno grozil Poljski. Ta se je mrzlično pripravljala na vojaško obrambo. Pretresljivo je bilo brati v mesecu avgustu o prostovoljnem prijavljanju poljskih mladeničev za samomorilske sabotažne akcije proti pretečemu napadalcu, če bi vdrl na tla njihove domovine. Pobuda ni prihajala od zgoraj, odločitve so se rodile svobodno v mladih srcih, deloma s privoljenjem staršev, deloma celo proti volji mater in očetov.

Dne 23. avgusta je svet ostrmel. Kot strela z že oblačnega neba je udarila vest, da se v Rusiji podpisuje tajno in zahrbtno pripravljeni pakt Ribbentrop-Molotov o vzajemni pomoči med komunistično Moskvo in nacističnim Berlinom. Tedaj so padle vse utvare. Začudenje je bilo neizmerno, poparjenost splošna. Misli demokratičnega in miroljubnega evropskega človeka so vpraševale le, kako daleč misli seči berlinski imperialist, koliko sta Anglija in Francija vojaško pripravljene, koliko bosta držali besedo za sobojevanje s Poljsko, kdaj bo okrutni sovražnik zapovedal marš, pa menda ne na pragu jeseni?

Na dan prvega petka v septembru se že ni več govorilo o Danzigu in koridoru do Vzhodne Prusije, marveč o Poljski. Na vso Poljsko so se valile nemške čete. Poljska vojna konjenica je postala le dobra tarča nemškim motoriziranim četam. Obsedenec v rjavi uniformi je s Pomorjanskega odprl pekel. Njegov oproda iz Rima pa je ostal pri miru. Kdo bi si bil mogel takrat misliti, da bo prej ko v treh tednih nastopil še drug satan v rdeči uniformi. Ta je prihlušteno odrinil še drugo vratnico pekla, krilo peklenskih vrat. V dobrih treh tednih so zginile z zemljevidov tri baltske države. Angleži in Francozi so držali besedo, napovedali vojno in se s svojimi četami zabarikadirali v slavne podzemeljske utrdbe, imenovane po graditelju Maginot, kakor so tudi nemške čete čepele v podobnih utrdbah, imenovanih po nekem Siegfriedu. Na površini odprtega polja so se izmenjavale le male praske z nič kaj odločnim obstreljevanjem. Na Vzhodu pa je bilo takoj po zasedbi na vrsti barbarško zatiranje podjarmljenih. Vojna je prezimovala. V Londonu so počasi začeli s takrat še ma-

lo znanimi kopalnimi stroji, buldozerji, kopati v zemljo, da si uredijo zaklonišča, iz Francije je bilo slišati, da tam pristaši nekega proletarsko političnega gibanja nosijo pod gubo uniforme značko »Pourquois« (purkvà), to je »zakaj?«, kar je pomenilo geslo: »Zakaj bi se bojeval? Vojna je med imperialisti, to se nič ne tiče proletarcev.« Vojna industrija je hitela s pločevino na hitro obdajati navadne tovornjake kot zasilno nadomestilo za oklepna vozila. Pekel je šele postopno odpiral vse večje »portone«.

Iz spominov se mi obujajo prvi neposredni utripi dne 1. septembra 1939. Bežno sem napravil v mislih kontrolni sprehod po svetovni šahovnici, pomislil na slabo pripravljenost demokratičnih velesil, na njihovo zemljepisno lego za uvažanje nafte in kruha, na njihovo voljo in moralo, na drugi strani pa primerjal z njimi nemško ozemlje brez dovolj odprtega dostopa do kruha in nafte iz daljnih dežel mimo nezanesljivega Stalina ter seveda na nemško zatelebanost v bojne pohode in na njihovo strumno organizacijo; pomislil sporedno še na nekaj drugega, izven t.i. nacionalne ekonomije. Tako sem si sestavil več kot verjetnostni račun, več kot prognozo, ustvaril sem si neomajno prepričanje o izidu vojne na dveh ravneh, na človeški in božji. Med zaupnimi osebami iz župniškega občestva sem mirno povedal: vojno je Hitler začel in bo nekaj časa zmagoval, pa jo bo na koncu zgubil že čisto po človeških računih. Poslušalci so si želeli isto, vendar se niso mogli otresti dvomov in strahu pred morebitno nemško zmago. Tedaj sem dodal z enakim prepričanjem nekaj, čemur bi se utegnil človek laicističnega mišljenja posmehniti, namreč tole: Hitler bo vojno zgubil že zato, ker jo je začel na prvi petek v mesecu, ker je oskrnil sveti dan, posvečen Srcu Jezusovemu, kakor da mu ni bil dovolj že sam greh krivice vojne, ki je vnebovpijoča tako zelo, da mu bo gotovo Gospod nebesnih čet ob določenem trenutku polomil kopja in sulice.

Moji dobri farani so se skušali oddahniti ob tej tolažbi, jaz pa sem ohranil in ponavljal to prepričanje ves čas vojne, tudi ob največjih uspehih berlinskorojske osi. Ko sta se pozneje oba satana, moskovski in berlinski med seboj spopadla, mi je bilo kajpak še lažje prepričati moje boječe ovce o neizbežnem porazu napadalca, ker je pač neizbežno trčil na tistega slavnega ruskega stratega, ki ga Stalin ni obglavil, to je na generala z moškim imenom Mraz ali z ženskim imenom Zima, ruska zima. Tudi njegov, njen pribočnik mu je enakovreden, ta je: ruska prostranost, razsežnost.

Obema napadalcema na Poljsko pred petdesetimi leti lepo pritiče ironični vzdevek Par nobile fratrum — bratovsko posrečena dvojica.

Stanko Zerjal

—O—

SOVJETSKEH EMIGRANTOV JE 20 MILIJONOV?

Moskovski tednik »Argumenti i fakti« piše, da živi izven ozemlja Sovjetske zveze nad 20 milijonov ljudi, ki so se rodili v Sovjetski zvezi. V Združenih državah Amerike je nad 7 milijonov Rusov, Ukrajincev, Armencev, Judov, Estoncev in Litovcev. 750.000 sovjetskih emigrantov je v Franciji, pol milijona jih je v Veliki Britaniji, pol milijona v Latinski Ameriki in 200.000 v Avstraliji. Milijon sovjetskih emigrantov živi v Jordaniji, Libanonu in Siriji. Gre povečini za Gruzince, Armence, Uzbeke in pripadnike nekaterih manjših narodov na Kavkazu.

Uspeh »Našega praznika« v Zgoniku

Tudi vreme je pripomoglo k uspehu »Našega praznika«, ki so ga priredile sekije Ssk iz Zgonika, Devina-Nabrežine in Zahodnega Krasa na lepem prostoru pred zgoniškim županstvom. Kljub hladnemu vremenu in stalni nevarnosti dežja se je v soboto odzvalo lepo število ljudi, ki so lahko uživali ob nastopu folklorne skupine »La Cicala« iz Doline Aosta. Mladi plesalci so nam v bogatih narodnih nošah prikazali domače plesne in dela na polju, vse ob spremljavi lesenih tolkal, ki so jih spretno uporabljali. Ta skupina je za prikazane plesne dobila najvišja priznanja doma in v tujini. Tudi z delom na folklornem področju se utrjuje narodna zavest zlasti manjšine in prav bi bilo, da bi naše organizacije bolj skrbele za podobna srečanja in gostovanja.

V nedeljo je organizatorjem priskočilo na pomoč prelepo vreme in prireditveni prostor je kmalu postal pretesen za številno publiko, ki je zlasti pazljivo sledila ljubljanskim mažoretkam in pihalnemu orkestru Ljubljana Bežigrad. Ti dve skupini sta znali uskladiti plesne z domačo glas-

bo in tako tudi tej moderni modi dati ti-
sti slovenski prizvok, ki nam je potreben,
da se ne povsem amerikaniziramo.

Politični govor je imel deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar, ki je ponovno pozval novega ministrskega predsednika Andreottija, naj se že enkrat izreče o namenih vlade do uzakonitve globalnega zaščitnega zakona za Slovence v Italiji. Jevnikar se je dotaknil tudi polemik okrog bazovske fojbe in odločno obsojil splošno kriminiliziranje vse slovenske manjšine zaradi vojnih dogodkov, ki so sad točno določene ideologije, s katero se ne more istovetiti Slovence kot narod. Zahteval je, da se že enkrat dokončno razčisti še vsa nerešena vprašanja okrog bazovske in drugih brezen, da pride zgodovinska resnica na dan.

Naj še omenimo, da je v sklopu Našega praznika potekal tudi turnir v briškoli z bogatimi nagradami in da sta dva pršuta kot prvo nagrado odnesla predstavnika sekcij, ki so praznik organizirale. Oba večera sta se zaključila s plesom ob domači glasbi ansamblov Happy Day in Lojze Furlan.

Ta praznik je stvaren dokaz sodelovanja treh sekcij Ssk in mislimo, da bi se moralo tako sodelovanje še utrditi, saj se s skupnimi močmi lahko mnogo več doseže, obenem pa se tako nudi priložnost, da si udeleženci izmenjajo misli in izkušnje. Pohvaliti je treba zlasti mladino, ki se je polnoštevilno odzvala in je pomagala pri nemajhnem delu. To kaže, da ima edina slovenska stranka še lepo bodočnost pred sabo, le da bodo strankini voditelji znali prisluhniti zahtevam mladih in jim dali možnost soodločanja.

Še spodbudna ugotovitev: na šagrah se prevečkrat dogajajo neljubi incidenti, ko se vročerkveži, ki so morda preveč pogledali v kozarec, večkrat pretepajo ali kako drugače nadlegujejo ostale. To se na Naših praznikih ne dogaja in z veseljem ugotavljamo, da je kljub velikemu navalu ljudi v nedeljo bilo vedenje vseh lepo, domače in veselo.

n k

—o—

500 LET FRESK V HRASTOVLJAH

V Hrastovljah pri Kopru se pripravljajo na proslavljanje 500-letnice tamkajšnjih slovitihih fresk. V teh dneh akademski kipar Jože Pohlen obdeluje dobre štiri metre visok kos marmorja, da bo iz njega izdelal spomenik Ivanu iz Kastava, ki je pred pol tisočletja slikal v hrastoveljski cerkvi. Obletnico nastanka fresk pa bodo slovesno praznovali prihodnje leto.

GLASBENI POPOLDNEVI NA REPENTABRU

V repentabski cerkvi se bodo v nedeljo, 17. t.m., začeli Glasbeni popoldnevi stare in sodobne glasbe. Gre za ciklus, ki ga letos že osmič prirejajo glasbena skupina »Gallus Consort«, deželni sedež RAI v Trstu in tržaška pokrajinska uprava. Na prvem koncertu bo nastopil ansambel »Collegium Musicum«, ki ga sestavljajo flautist Miloš Pahor, oboistka Irena Pahor, violinistka Monika Skalar, violist Franc Avesenak, čelist Stane Demšar in čembalistka Dina Slama. Izvajali bodo dela J. Chr. Bacha, D. Cimarose in I. Pleyela.

V nedeljo, 24. septembra, bo na spored samostojen koncert čembalistke Dine Slama; naslednjo nedeljo, 1. oktobra, pa bo nastopila poljska vokalna skupina »Bor-nus Consort«. Letošnji ciklus koncertov stare in sodobne glasbe na Repentabru bo zaključil nastop skupine »Gallus Consort« iz Trsta. Nastopil bo v nedeljo, 8. oktobra.

MILKO MATIČETOV 70-LETNIK

Pred nekaj dnevi, 10. t.m., je znani etnograf Milko Matičetov praznoval svoj 70-letnico. Narodopisje ga je zanimalo že v študentovskih letih in raziskovanju ljudskega blaga je posvetil vse svoje življenje. Posebno pozornost je Matičetov posvetil raziskovanju na robovih slovenskega narodnega prostora. Izrednega pomena je zbiralo delo, ki ga je opravil v Reziji, kjer je posnel in tako otel pozabi več tisoč povedk in pesmi. S številnimi razpravami in knjigami, ki jih je napisal, si je pridobil ugled enega najvidnejših strokovnjakov na področju etnografije. Ob lepem življenjskem jubileju mu čestita tudi naš list in vošči, da bi lahko še naprej zbiral in raziskoval ljudsko kulturo in to še posebej med Slovenci, ki živimo izven matičnih meja.

MNOŽIČNO ZAPUŠČAJO VZHODNO NEMČIJO

■ nadaljevanje s 3. strani

partijskega voditelja Honneckerja. Najozbiljše sodelavci so ga baje natančno obvestili o množičnem begu vzhodnonemških državljanov na Zahod. V istih krogih menijo, da mnogi visoki partijski funkcionarji obtožujejo Honneckerja, da ni znal preprečiti množičnega bega.

DAROVİ IN PRISPEVKI

Gospod Marcel Nadlišek je daroval v tiskovni sklad Novega lista 10.000 lir.

41. MARIJANSKI SHOD NA OPČINAH

Na Opčinah je bil v nedeljo, 10. t.m., 41. Marijanski shod s procesijo, ki se je je udeležila velika množica. Marijanski shod je potekal v znamenju gesla »družina-življenje-otroci«. Na to temo je pred mašo govoril slovenski pediater in vzgojitelj Kunstelj, ki je poudaril, da je družina osnovna celica družbe in temelj, na katerem sloni prihodnost vsake skupnosti. Govornik je obravnaval nizko rodno v zahodnem svetu in posebej v Sloveniji ter dejal, da je zaman govoriti o demokraciji, če je narodu usojeno izginiti s pozornice zgodovine. Prav tako je obravnaval tematiko splava in kontracepcije. Na podobno tematiko se je navezala tudi vzgojiteljica, ki je spregovorila med pridigo.

Procesije se je udeležilo veliko število vernikov, zlasti številni pa so bili skavti, ki so nosili Marijin kip in pomagali sooblikovati versko manifestacijo, ki je ena osrednjih za slovenske vernike na Tržaškem.

NA LICEJU V TRSTU NOVA RAVNATELJICA

Slovenski znanstveni in klasični licej »France Prešeren« v Trstu ima novo ravnateljico. To je prof. Nada Pertot, ki je nasledila dolgoletni ravnateljici prof. Lauri Abramovi, ki po 35 letih ravnateljavanja odhaja v pokoj.

Ravnateljica Pertotova se je rodila leta 1927 nabrežinskemu staršem, ki so se po prvi svetovni vojni izselili v Maribor. Od leta 1946 poučuje na Tržaškem. Kot slavistka je sodelovala pri sestavi številnih učil in tudi sama napisala več učbenikov. Med temi imata poseben pomen antologija za višje srednje šole »Od antike do danes« in antologija za srednje šole v treh knjigah s skupnim naslovom »Naše bogastvo, nekoč — danes — jutri«.

Sodelovanje med sosedoma ob Jadranu

Na 53. Levantskem sejmu v Bariju je bilo 11. t.m. srečanje italijanskih in jugoslovanskih gospodarstvenikov in političnih predstavnikov. Med drugimi sta bila prisotna namestnik ministra za zunanjo trgovino Kovačević in jugoslovanski veleposlanik v Rimu Štrbac. Na srečanju so med drugim izrazili pričakovanje, da bo nedeljski vrh med ministrskima predsednikoma

sosodnih držav Andreottijem in Markovićem še okrepil sodelovanje, kateremu odpira nove perspektive najnovejša jugoslovanska zakonodaja o tujih naložbah in gospodarskih pobudah v Jugoslaviji.

Italija in Jugoslavija sta v prvem letošnjem polletju dosegli 1.667 milijonov dolarjev izmenjave, kar je za 7,9 odstotka več kot lani v istem obdobju.

Tečaji Zavoda za poklicno izobraževanje

Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje prireja v šolskem letu 1989/90 naslednje tečaje:

Pokrajina Trst

1. za uradnike s kvalifikacijo - 1. letnik (1200 ur)
2. za dodeljene v podjetjih import-export - 2. letnik (1200 ur)
3. za dodeljene v podjetjih import-export - 2. letnik (1200 ur)
4. za obdelovalce kamna - 1. letnik (1200 ur)
5. za marketing in management (80 ur) - pogoj za vpis dokončana višja srednja šola
6. za bančno tehniko (30 ur)
7. za operaterje v zunanji trgovini (40 ur)
8. nemščine za poslovno uporabo (120 ur)
9. za programerje elektronskih računalnikov (175 ur) - pogoj za vpis dokončana višja srednja šola
10. personal computing (160 ur)
11. za animatorje na družbeno-vzgojnem področju (80 ur)
12. za naravoslovne vodiče (300 ur) - pogoj za vpis višja srednja šola
13. za fiskalno vodenje nekomercialnih ustanov (društev) (30 ur)
14. za biodinamiko (30 ur)
15. za splošno živinorejo (30 ur)
16. čebelarstva (60 ur)
17. enologije (30 ur)
18. za splošno kmetijstvo (150 ur)

Pokrajina Gorica

1. za dodeljene prodaji s kvalifikacijo - 1. letnik (1200 ur)
2. za mizarje s kvalifikacijo - 1. letnik (1200 ur)
3. iz angleščine - 2. stopnja (120 ur)
4. za programerje elektronskih računalnikov (175 ur) - pogoj za vpis dokončana višja srednja šola
5. za operaterje v zunanji trgovini (120 ur)
6. za strojepis (120 ur)
7. za fiskalno vodenje nekomercialnih ustanov (društev) (30 ur)
8. za animatorje na družbeno-vzgojnem področju (40 ur)
9. za bančno tehniko (30 ur).

Vpisovanje in podrobnejše informacije do 22. septembra:

- v Trstu, na sedežu Zavoda, ul. Ginnastica 72 (Dijaški dom), tel. 577941; na sedežu Kmečke zveze, ul. Cicerone 8/B, tel. 326941 (za tečaje iz kmetijstva);
- v Gorici, na sedežu Zavoda, ul. Croce 3, tel. 81826.

—O—

TRST IN MADŽARSKA

Predsednik vlade Andreotti je zagotovil predsedniku tržaške Trgovinske zbornice Tombesiju, da bo vlada podprla čim hitrejšo odobritev zakonskega osnutka za ratifikacijo italijansko-madžarskega protokola o uporabi tržaškega pristanišča. Mednarodni sporazum, ki bo zagotovil Madžarski tarifne in prevozne ugodnosti za večjo uporabo tržaškega pristanišča, so podpisali prav v Trstu 19. aprila lani. Letošnjega 30. maja pa so osnutek zakona o ratifikaciji predali poslanski komisiji za zunanje zadeve.

130 let Mariborske škofije

Pred 130 leti, in sicer 4. septembra 1859, je bila ustanovljena mariborska škofija. Sedež starodavne lavantinske škofije, ki je imela svoj sedež v Šentandratžu na Koroškem v Labotski dolini, so po zaslugi škofa Antona Martina Slomška, Štajerca, doma s Sloma pri Pónikvi, premestil v Maribor. Ta zgodovinski dogodek je imel odločilen pomen, da sta Maribor in Spodnja Štajerska ohranila slovenski značaj. Delovanje duhovnikov, ki so bili vzgojeni v narodnoobrambnem duhu, je namreč predstavljalo učinkovitejši jezik proti širjenju germanizacije na slovenski severni meji. Drugi odločilni in dokončni poseg je bil vojaški nastop generala Maistra, ki je konec prve svetovne vojne dokončno rešil Maribor in Spodnjo Štajersko ter del Koroške Jugoslaviji in slovenstvu.

Razmejitve škofij je bilo vprašanje, ki se je začelo že na začetku 19. stoletja, vendar je zaradi napoleonskih vojn stvar zastala. Razmere za premestitev škofijskega sedeža iz Labodske doline na slovensko ozemlje so se kazale ugodne po letu 1843, ko je bil za lavantinskega škofa imenovan Slavenec Kutnar, a je šele po imenovanju Antona Martina Slomška za škofa, leta 1846, ta zamisel začela dobivati stvarnejšo podobo. Slomšek se je za to odločil tudi zaradi svojega trdnega narodnega čutenja in narodnobudiljske vneme. Zavedal se je namreč, kot je velikokrat poudaril tudi v pridigah in uradnih pismih, da nam »materina beseda bodi ključ do zveličavne narodove omike«. Slomšek je namreč v predmarčni dobi veljal za enega najbolj osveščenih slovenskih izobražencev, ki se je ukvarjal tudi z vzgojiteljskim in literarnim delom. Posebno skrb je posvečal preobrazbi škofijskih duhovnikov, kajti trdil je, da je to edina pot za duhovno prenovu ljudstva. Značilno je, da je Slomšek v ta namen uredil vprašanje rednih duhovnih vaj za duhovnike in da je v dobi, ko je bil škofovski sedež že v Mariboru, skrbel, da je tudi med duhovnimi vajami obravnaval narodno vpsašanje. Teda je bil močno živ nemški radikalizem in zato je Slomšek poudarjal, naj se duhovniki zavedajo, da so sicer vsi narodi otroci enega Očeta, torej bratje med seboj, »da pa smo mi po božji

volji Slovenci in zato dolžni skrbeti predvsem za svojo kulturo in svoj materini jezik«.

Maribor in širša slovenska javnost se pripravljata na proslavo ob 130-letnici Slomškove smrti leta 1992. Ob tej priložnosti bodo sredi Maribora odkrili Slomškov spomenik.

—O—

AUSTRIACA: NOVA EDICIJA V MOHORJEVI ZALOŽBI

V Mohorjevi založbi bo v jesenskem programu prvič izšla edicija Austriaca. S tem se bo založba v večji meri posvetila sodobni avstrijski literaturi v slovenskih prevodih. Edicija je načrtovana za vse avstrijske literature, tako tudi za slovstvo avstrijskih narodnostnih skupin.

Kot prva knjiga je izšla proza z naslovom »Laila« pisateljice Ingrid Paganigg, ki je rojena na Koroškem in živi danes na Predarlškem. Njene knjige izhajajo v založbi Suhrkamp.

V začetku oktobra bo izšla proza »Vzrok. Nakazovanje« Thomasa Bernharda.

V vigradni program pa je zaenkrat uvrščena knjiga »Konec« (»Aus«) pisatelja Aloisa Hotschniga. Hotschnig je rojen na Koroškem, živi v Innsbrucku in je avtor založbe Luchterhand.

Prvi knjigi sta prevedli Lučka Jenčič in Mira Miladinovič.

—O—

ŽRTVE LETALSKE NESREČE

Na letališču Malpensa pri Milanu sta 11. t.m. pristali vojaški tovorni letali, ki sta pripeljali v domovino posmrtno ostanke 112 žrtev letalske nesreče na Kubi. Vojaški so prenesli krste v hangar, ki je bil za to priložnost preurejen v mrtvašnico. Že zgodaj zjutraj se je na letališču zbrala velika množica svojcev, ki bodo morali prepoznati mrtve sorodnike. Pristojne oblasti so odredile posebno zdravstveno službo in skušajo v vsem olajšati bolečino domaćih.

Mladinski kulturni festival v Celovcu

Koroška mladina, oziroma iniciativna skupina »Slovenščina moj jezik«, prireja 23. in 24. septembra v Celovcu 4. mladinski kulturni festival. Letošnja prireditev je namenjena mladim Slovincem tako iz Koroške in Primorske kot tistim iz Slovenije in zdomstva.

Prireditve podpirajo in soorganizirajo vse mladinske organizacije koroških Slovencev. Festival, ki je že doživel velik medijski odmev se bo pričel v soboto, 23. septembra, ko bodo na programu srečanja udeležene organizacij in ekskurzije z ogledom zanimivosti na Koroškem. Slovensna otvoritev bo ob Vojvodskem prestolu pri Gospe Sveti ob 16. uri.

Festivalski program pa se bo konkretno pričel v nedeljo, 24. septembra, v Modestovem domu v Celovcu, festivalski program pa bo potekal tudi v Mladinskem domu. Poleg kulturnega programa so na sporedu zanimive okrogle mize na različne teme: »Karantanija — edina suverena slovenska država«, »Slowentschina, meine Sprache«, »Pet Slovencev, šest mnenj« in še verjetno najbolj zanimivo in provokativno srečanje

s koroškim deželnim glavarjem dr. Jörgom Halderjem z naslovom »Quo vadis, Jörg«. Kot že rečeno, bo kulturni program vseboval najrazličnejše dramske, glasbene in druge nastope, postavljene bodo tudi stojnice o raznih mladinskih aktivnostih Koroške, Slovenije in Primorske.

Mladinska Sekcija slovenske skupnosti in Slovenska zamejska skavtska organizacija prirejata avtobusni izlet na Mladinski kulturni festival v nedeljo 24. septembra. Avtobus bo odpotoval iz Trsta (Trg Oberdank ob 7.30), peljal bo preko Opčin (7.45) in Gorice (Travnik, 8.20).

Vpisujeta za Gorico Robert Cotič (tel. 20400 ob kosilu) za Tržaško Fabio Pahor (208251).

—O—

ČESTITAMO!

V petek, 8. t.m. sta se na županstvu v Nabrežini in v cerkvi na Repentabru poročila Maja Lapornik iz Trsta in Zorko Pelikan iz Mirna. Mnogo sreče na novi življenjski poti jima želijo znanci in prijatelji. Čestitkam se pridružujeta tudi uredništvo in uprava Novega lista.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Vrsta prireditve ob literarni nagradi Vilenica

S slavnostnim sporedom v jami Vilenica pri Lokvi je je v soboto, 9. septembra, končal tridnevni spored ob podelitvi literarne nagrade Vilenica 89.

Mednarodno pisateljsko srečanje se je začelo v četrtek, 7. t. m. V Hotelu Maestoso v Lipici se je začela okrogla miza na temo »Srednja Evropa — metafora in njen prevod«. Zbralo se je kakih sto pisateljev in pesnikov ter založnikov in prevajalcev, da bi prisluhnili uvodnemu eseu madžarskega eseista Györgya Konrada. Ta je izrazil željo, da bi na srednjeevropskem področju ustvarili nekakšno kulturno republiko. Sledila je živahna razprava, v katero je posegel tudi tržaški pisatelj Boris Pahor, ki je polemiziral glede odnosa, ki ga ima večina do manjšine.

Letošnjega dobitnika nagrade Vilenica 89, češkega pesnika in pisatelja Jana Skácla, so predstavili v Lokvi v petek, 8. t. m., udeleženci srečanja so se nato odpravili na izlet. V Devinu so si ogledali grad oziroma grajski park, v tržaškem Kulturnem domu so sodelovali na literarnem večeru, ki je bil posvečen srednjeevropskim ustvarjalcem, zvečer pa so bili gostje zgoniške občinske uprave v Zagorju.

Zadnji dan literarne nagrade Vilenica se je začel jutraj na štanjskem gradu, kjer so si udeleženci najprej ogledali Spacalovo razstavo in nato prisluhnili predstavitvi slovenskega prevoda knjige lanskega nagradjenca Vilenice Esterházyja »Pomožni glagol srca«. Sledila je literarna matineja, med katero so nekateri ustvarjalci brali svoje odlomke iz antologije »Vilenica 89«, ki so jo izdali ob tej priložnosti. Mednarodna žirija je med sodelujočimi izbrala hrvaško pisateljico Dubravko Ugrešić za letošjo dobitnico priznanja Kristal Vilenice 89.

Nagrada Vilenica pa je tudi priložnost, da si založniki izmenjajo misli. Urednik Cankerjeve založbe Tone Pavček je n. pr. predlagal, naj bi založbe iz držav udeleženk Vilenice izoblikovale skupen načrt za istočasno izdajanje sodobnih avtorjev v raznih jezikih.

Udeleženci pa so z velikim zanimanjem prisluhnili predstavitvi izdaj treh slovenskih založb v Celovcu. Založba Drava, Wieser in celovška Mohorjeva družba so predstavile izbor svojih izdaj ter kratko tudi ostalo dejavnost.

Višek tridnevnega sporeda je bil zvečer v prvi dvorani jame Vilenica pri Lokvi. Skoraj 200 ljudi — poleg domačih so bili prisotni književniki in založniki ter prevajalci iz 15 držav — se je zbralo v zanimivem okolju osvetljenih kapnikov. Gallusov motet »In nomine Jesu«, ki ga je na začetku zapel oktet »Vrtnica« iz Nove Gorice, je zbrano občinstvo povabil v svet umetniške ustvarjalnosti.

Sledil je pozdrav predsednika sežanske občinske skupščine Ivana Vodopivca. Povezovalac Sandi Čolnik je predal besedo predsedniku Društva slovenskih pisateljev Rudiju Seligu. Ta je kratko pozdravil prisotne, predvsem pa opozoril na pomen literarne nagrade ter poudaril bogastvo razlik znotraj prostora, ki ga krije literarna nagrada Vilenica. Nato je predal besedo tajniku komisije literarne nagrade Venu Tauferju, ki je prebral utemeljitev nagrade. Predstavil je umetniški svet Jana Skácla ter kratko naštel in opisal dela, ki jih je napisal. Med drugim je Veno Taufer dejal, da »žirija Društva slovenskih pisateljev v podelitvi mednarodne literarne nagrade Vilenica Janu Skáclu poudarja njegovo umetniško delo in sporočilne vrednosti njegove poezije, njene razvojne možnosti v pesniških ob-

likah in izraznih sredstvih, ter humanizem njegove literature, ki s prenavljanjem tradicije pomenjuje vsebine srednjeevropskega prostora, hkrati pa ta prostor prerašča z umetniško silo izpovedi«.

Zaradi bolezni se nagradjenec ni spustil v jamo. Predsednik Seligo je zato povabil oktet, da je zapel še tri pesmi, nato pa se je večer v jami končal. Sama podelitev nagrade je bila pred jamo, kjer so organizatorji poskrbeli tudi za družabnost in srečanje med pesniki, pisatelji, založniki ter drugimi udeleženci večera.

—O—

Arheološko odkritje na Cipru

S Cipra poročajo o pomembnem arheološkem odkritju. Ameriški arheologi so odkopali fragmente dekliškega kipa iz žgane gline skoro naravne velikosti, ki je neobičajna za ciprsko antično kulturo. Našli so jo na ostankih zelo antične romarske poti, ki je bila posvečena Afroditi na vrhu griča v severozahodnih predelih Cipra. Ostanki kipa so stari okoli 2.500 let. Arheologi z ameriške univerze v Princetonu so do zdaj odkopali vsaj 35 fragmentov, vendar z odkopavanjem nadaljujejo.

Do zdaj so našli take kipe samo iz marmorja, toda na Cipru ni marmornatih ležišč. Naselje, kateremu je pripadalo Afroditino svetišče, je bilo mesto Marjon, ki se je močno razvilo zaradi bogatih rudnikov bakra, ki so ga izvažali v vse vzhodno Sredozemlje. V istem kraju so našli več kot 7.000 drobnih opečnih kipcev, visokih komaj nekaj centimetrov, ki imajo brez dvoma votivni značaj. Kip dekleta je visok približno en meter in 30 centimetrov, z bogato nagubano obleko. Spominja na podobne marmornate kipe, ki so jih v preteklosti našli na vzhodnih grških otokih ter v jonskih mestih Anatolije, sedanje zahodne Turčije. Afroditino svetišče ter druge bližnje stavbe je uničil požar med ponesrečenim u-

dalje na 8. strani ■

Božja pot v Rim

VIRGIL ŠČEK

4

Ekscelenca! Kar sem predvideval, se je zgodilo. O tem sem se prepričal letos, ko sem čital časopise, kako je v Skopju in Makedoniji večtisočglava množica demonstrirala zoper Italijo in vzklikala Gorici, Trstu in Istri. Take reči se pred leti niso dale niti misliti.

Mi smo mnenja, da je Vaša politika nasproti naši manjšini zgrešena. Če hoče vlada svoje smernice spremeniti, smo zadovoljni. Če pa tega ne marate, mi itak Vaše politike ne bomo ustavili, prosimo za nekaj konkretnih zadev, ki — če jih ugodite — ne spremenijo Vaših splošnih smernic.

Bianchi je tedaj kratko rekel: »Prego!« (Prosim!)

Dr. Besednjak je tedaj spregovoril o primeru doktorja Kralja. O vzroku za aretacijo — govor na grobu. O Kemperletu v zaporu. Ne prosimo osvoboditve, je dejal, ampak pospešitve procesa. In nekaj listov! Skliceval pa se je na spomenico za časopise!

Bianchi: Kar se Kralja tiče, Vam obljubim, da bom zadevo preiskal in če bo mogoče, bo Kralj prost.

Nato pa je Bianchi 21.12.1928 še dejal: »La Vostra sorte dipende dal Vostro contegno e dalla convinzione, che grazie all'impressione sul Vostro comportamento, si faranno le autorità statali. Voi, pur essendo di altra razza, non latina, non italiana, dovete dare la prova di riconoscere lo Stato italiano, di rispettare le leggi. I confini sono ormai irremovibili. Vi assicuro che sto studiando attentamente le Vostre condizioni, ed il Vostro atteggiamento. Quello che riglardo il dott. Kralj — Come si pronuncia? — non potrà essere immediatamente liberato, ciò darebbe presso la vostra gente l'impressione che si tratta di una montatura. Ciò devo impedire. In quanto la questione delle cartucce (giornali) Vi prego di farmi un appunto. Così pure mi faccia degli appunti sulla questione della nomina a presidente dell'Unione internazionale dei giornalisti minoritari europei. Ho finito.«

(Vaša usoda je odvisna od Vašega držanja in od mnenja, ki si ga bodo o Vašem obnašanju naredile državne oblasti. Čeprav ste druge rase, nelatinske, neitalijanske, morate dokazati, da priznavate italijansko državo, da spoštujete njene zakone. Meje so nespremenljive. Zagotavljam Vam, da natančno preučujem Vaše pogoje in Vaše zadržanje. Kar zadeva dr. Kralja — kako se izgovarja? — ne bo nemudoma osvobojen, ker bi to med Vašim ljudstvom dalo vtis, da je šlo za napihovanje. To pa moram preprečiti. Kar zadeva vprašanje lističev, pa Vas prosim, da mi sestavite nekaj točk, enako bi Vas prosil, da bi mi sestavili nekaj zapisov glede vprašanja imenovanja za predsednika Mednarodne zveze evropskih manjšinskih časnikarjev. Končal sem.)

Op. Tako se konča ta Ščekov zapis o »romanju« na notranje ministrstvo v Rim. Poseg je bil učinkovit, saj sta bila Kralj in Kemperle res kmalu nato izpuščena. Slovenci pod Italijo smo dobili tednik Novi list in mesečnik Družina, Hrvati pa list Pučki prijatelj.

Konec

Tri nove slovenske knjige iz tiskarne Graphart v Trstu

V času znatne krize založništva v osrednji Sloveniji in pri nas je vsekakor razveseljiva vest, da so v mesecu dni izšle v Trstu tri obsežne in lepo oblikovane slovenske knjige, ki jih je natisnila slovenska tiskarna Graphart iz Rossetti-jeve ulice.

Ob otvoritvi Občinskega otroškega središča v Sesljanu je devinsko-nabrežinska občina izdala 144 strani debelo knjigo »Ta hiša je naša«. Uredila jo je Alenka Rebula Tuta, vsebuje pa sestavke 14 vzgojiteljic, animatorjev in strokovnih sodelavcev središča, ki v devinsko-nabrežinski občini skrbi za animacijo predšolskih otrok. Na črt denarno podpira Evropska skupnost. Gre za jezikovno vzgojo, a sploh za spodbujanje otroške ustvarjalnosti, harmonično rast in kvaliteto življenja. O tem piše v uvodnem delu odbornica za šolstvo Marinka Terčon Brezigar. Urednica publikacije Alenka Rebula Tuta je oblikovala načrt za predšolske otroke in pri njem bistveno sodeluje. Vzgojiteljice prikazujejo skrb za predšolske otroke v Mavhinjah, Nabrežini, Devinu in Sempolaju. Sledijo razmišljanja in opisi izkušenj animatorjev. V zelo obsežnem intervjuju lani upokojena vzgojiteljica Fatina Radović predstavlja svoje poglede na delo s predšolskimi otroki. Končno so tu prispevki strokovnih sodelavcev pri načrtu. Knjiga je bogato ilustrirana in je vsekakor koristen pripomoček za vzgojitelje, starše in upravitelje, ki se ukvarjajo z omenjeno problematiko.

Po večletnem izhajanju v ciklostilni tehniki je letošnji zbornik o lanskim študijskih dnevi Društva slovenskih izobražencev »Draga 88« z naslovom »Kam plovemo«, izšel v naravnost razkošni knjižni obliki na dobrih 140 straneh z bogato fotografsko dokumentacijo predavateljev, prirediteljev, diskutantov in udeležencev. Objav-

ljena so predavanja in vsa diskusija, prepisana z magnetofonskih trakov. Lanski predavatelj so bili koroški poslanec v dunajskem parlamentu Karel Smolle (tema predavanja: Manjšinstvo z evropske perspektive), srbski pisatelj Dobrina Čosić (Izročila in ideologije v zgodovinski usodi srbskega naroda), teolog iz Rima prof. Jožko Pirc (Ločitev duhov: v razhod ali pluralizem?) in tržaški pisatelj prof. Alojz Rebula (Kam plovemo). Zbornik je izdalo Društvo slovenskih izobražencev, založila pa sta jo revija Mladika in Svet slovenskih organizacij.

In še tretja knjiga, sveže natisnjena v tiskarni Graphart: »Dunajski valček za izgubljeno preteklost« slovenskega pisatelja z Dunaja Leva Detele. Ta knjiga na 112 straneh manjšega formata je izšla pri založbi »Sodobna knjiga«, ki je od leta 1964 izdala že 12 knjig Leva Detele in njegove žene Milene Merlak. Roman je od decembra 1987 do septembra 1988 izhajal kot podlistek v našem tedniku.

—o—

PROTEST HRVAŠKIH ZGODOVINARJEV

Zveza društev zgodovinarjev Hrvaške je 11. t.m. izdala protest proti izjavam srbskega akademika in pisatelja Dobrice Čosića italijanskega listu »Il Tempo« glede narodnega značaja Istre. Zgodovinarji so protest naslovili tako na Zvezo književnikov Srbije kot na Srbsko akademijo. O Čosiću so dejali, da je izrekel misli, ki nimajo zgodovinske podlage, niso domoljubne in prizadevajo ozemeljnost celovitost Hrvaške.

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

PRED OBISKOM MIHAJLA GORBAČOVA V VATIKANU

»Naj Gospod blagoslovi vsa ljudstva Sovjetske zveze in jim podeli vse materialno in duhovno blagostanje, ki ga potrebujejo«, tako je v nedeljo, 10. t.m., dejal papež Janez Pavel II. v ruščini, ko je po molitvi Angelovega češčenja pozdravil skupino ruskih emigrantov ter binkoštnike, ki so bili na romanju v Rimu in se vračajo v Sovjetsko zvezo. Sprejel jih je skupaj z drugimi romarji v poletni rezidenci v Castelgandolfu.

Papeževa gesta je vzbudila precej zanimanja tudi v diplomatskih krogih, saj je dokaz posebne papeževe naklonjenosti do sovjetskega ljudstva. Ta gesta prihaja v trenutku, ko je bilo uradno napovedano, da bo Mihail Gorbačov novembra obiskal papeža. Obenem mnogi razumejo to gesto tudi kot sodoživljanje skrbi samega sovjetskega voditelja za težaven gospodarski in družbeni položaj v Sovjetski zvezi, kakor ga je Mihail Gorbačov prisal v televizijskem govoru. Za papeževe avdience predstavlja novost tudi obisk ruskih binkoštnikov, sicer pa so skupine sovjetskih državljanov v preteklih mesecih že obiskale Vatikan, kot na primer umetniki moskovskega cirkusa ter člani pevskega zbor Rdeče armade.

STANOVNIK PROTESTIRA

Predsednik Slovenije Stanovnik je naslovil na predsedstvo Jugoslavije protestno pismo v zvezi z namero, da bo Zvezno predsedstvo na eni svojih prihodnjih sej razpravljalo o dopolnitvi k slovenski ustavi. Stanovnik meni, da za to razpravo ni resnih strokovnih argumentov in da bi predstavljala nevaren precedens v dosedanjih politični praksi.

Ob 50-letnici Bohinjskega tedna

Dr. J. Kržišnik 1

Naši bralci so gotovo takoj ugotovili, da je naslov članka »Ob 500-letnici Bohinjskega tedna« zgrešen, saj je bilo med drugim iz samega besedila razvidno, da gre za petdesetletnico znanega tedua in ne petstoletnico. Bralcem se zaradi hude pomote opraviščamo.

Prav v počastitev 50. obletnice Bohinjskega tedna smo sklenili objaviti predavanja dr. Jože Biteznika, ki je tedaj živel v izgnanstvu, daleč od svoje Gorice, in je iz razumljivih razlogov nastopil pod drugim imenom. Po vojni je dr. Biteznik bil do smrti urednik Novega lista za Goriško. Z objavo tega predavanja se klanjamo tudi njegovemu spominu.

(URED.)

NAŠA NARODNA OBRAMBA

1.

Odkar je začel leta 1938 v Srednji Evropi velik politični potres, ki mu danes nihče ne more videti konca, je postala beseda narodna obramba tudi pri nas dokaj

domača. Danes vse govori in piše o narodni obrambi in o narodnoobrambnem delu. Toda že krik in hlastanje po hitrih narodnoobrambnih ukrepih in vseh mogočih narodnoobrambnih akcijah nam dokazuje, da še nimamo pravega pojmovanja narodne obrambe. Večina naših ljudi misli pri tem morda na potrebo kake nove šole na naši severni meji, na denarne zbirke in cvetlične dneve, na izlete k severni meji, v Haloze, Pohorje, Slovenske gorice, Prekmurje, v narodno ogroženo Kočevje. Mnogi mislijo, da je glavno narodnoobrambno delo, če preprečujemo prehod slovenske posesti v tuje roke in da posest, ki je že prešla v tuje roke, ponovno odkupimo. Nekateri poudarjajo pomen in udarno propagandno silo slovenske, zlasti narodne pesmi. Večkrat omenjamo tudi misel, da je treba prirediti velike zbirke knjig in jih razdeliti bratom ob severni meji, v Kočevju, izseljencem. Ni jih malo, ki poudarjajo tudi pomen plesa za narodnoobrambne namene. Včasih slišimo, posebno v našem časopisu, krik, kako ograža tujec našo narodno posest, kako je slovenska delovna sila zaslužnjena tujemu kapitalu. V zares svet-

lih, a zelo redkih trenutkih našega narodnega življenja nas idealist spomni na kruto resnico, da živi nad milijon Slovencev zunaj mej lastne narodne države. Le za trenutek posameznega, bistrega Slovenca obide zavest, da smo trup brez rok in nog, ker so nam odrezali Gospo Sveto in Soško Krajino. Skoro ni Slovenca, ki bi se zavedal, da je Slovenija izgubila s Trstom svoja prirodna narodnogospodarska pljuča.

Te uvodne besede so bile potrebne, da moremo najprej ugotoviti, da Slovenci še vedno nimamo pravega razumevanja za narodno obrambo, da še nimamo za to prevažno panogo javnega dela izdelanega načrta, da smo kot narod glede na narodno obrambo še vedno začetniki. Do danes je bilo narodnoobrambno delo bolj ali manj prepuščeno zasebni izpodbudi posameznih idealistov, ki jim je docela primanjkovalo sredstev za uspešno in načrtno narodnoobrambno delo. Tudi vodilni slovenski izobraženci in kulturni krogi so imeli do danes o narodnoobrambnem delu zmotno pojmovanje. Z nekim posebnim nasmehom in omalovaževanjem so spremljali vsak napor narodnoobrambnih delavcev. Prevladovalo je tudi prepričanje, da je narodnoobrambno delo nekaj tako postranskega, da se lahko opravlja mimogrede, ko je že vse drugo oskrbljeno. Če drugače res ne gre popolnoma brez vsakega narodnoobrambnega dela, zadostuje nekajkratna se-

Poljska ima zares novo vlado

Poljski parlament je 12. t.m. razpravljal o novi vladi in potrdil njene člane. Dan prej so se končale avdicije pred posameznimi parlamentarnimi komisijami. Zgodilo se je, da nekateri kandidati, ki jih je predložil ministrski predsednik Mazowiecki, niso dobili zaupnice nekaterih komisij. Njihova zaupnica sicer ni obvezujoča, ker je bistveno mnenje celotnega zbora, vendar so stranke koalicije zatem razpravljale, ali naj vztrajajo pri vseh imenih ali ne. Zaupnice ni prejel predlagani minister za kmetijstvo in za podpredsedstvo vlade Janicki, ki pripada Kmečki stranki. A tudi njegova stranka ga ne podpira, kot se je izkazalo na njenem zasedanju. Janickega je menda vsilil ministrski predsednik, Kmečka stranka pa vztraja pri dosedanjem ministru za kmetijstvo Olesiaku, ki je ravno tako njen član. Na zasedanju Kmečke stranke je odstopil njen predsed-

nik Malinowski, ki od vsega začetka ni bil navdušen nad koalicijo s Solidarnostjo.

Komunisti medtem obljublajo korektno sodelovanje s Solidarnostjo. Predlagani notranji minister general Kiščak, ki je tudi podpredsednik vlade, je izjavil, da na Poljskem ni nobene nevarnosti kakšnega vojaškega udara proti novi vladi. Jamstvo za mirni prehod pa je ravno v tem, da imata komunistična generala nadzorstvo nad notranjim in obrambnim ministrstvom, je še dodal. Obrambni minister Siwicki pa je napovedal skrajšanje vojaškega roka.

Voditelj Solidarnosti Walesa je v intervjuju za britansko BBC izjavil, da je za Solidarnost prevzem vlade v tem trenutku doslej najhujša politična napaka, ki pa je neizogibna. Solidarnost še ni pripravljena na izvajanje oblasti, vendar je morala v to ugrizniti, da bi po uspehu na volitvah ne dopustila, da se partija spet utrdi.

ZA ZAŠČITO JADRANA

V Rimu je bilo pred dnevi novo zasedanje mešane komisije, ki se ukvarja z varstvom Jadrana. Vlado so zastopali ministri za deželna vprašanja, okolje, turizem, civilno zaščito in trgovinsko mornarico. Prisotni so bili predstavniki dežel ob Jadranu in zastopniki sindikatov ter turističnih in drugih podjetnikov.

Ministri so omenili možnost dopolnitve zakonskega osnutka ministra za turizem Carrara o pomoči prizadetim turističnim delavcem zaradi cvetenja alg. Vsekakor bo vlada namenila ukrepu posebno pozornost. V finančnem zakonu za prihodnje triletnje pa bodo zagotovo zneski za sanacijske ukrepe tako morja kot reke Pad.

KONEC STAVKE V TUZLI

Po 36-urni stavki se je vrnilo iz rogov premogovnika Bukinje pri Tuzli 76 rudarjev. Vodstvo rudnika je sprejelo njihove zahteve, da se jim avgustovska plača poveča za 20 odstotkov in da proti stavkajočim ne bodo uvedli disciplinskega postopka.

16 LET DIKATURE

Pred 16 leti je z vojaškim udarom prevzel oblast v Čilu general Augusto Pinochet. Obletnico je proslavil s poldrugo uro dolgim govorom, med katerim je poudarjal domnevne uspehe, ki jih je dosegla njegova vlada v tem obdobju. Ob 16-letnici vojaškega udara v Čilu je bilo v državi tudi več protivladnih demonstracij.

STANJE JADRANA

Ob izlivu reke Pad je položaj katastrofalen, sicer pa je splošno stanje Jadrana znatno boljše kot julija in avgusta. Vendar to morje še vedno vzbuja zaskrbljenost. To je strnjen povzetek poročila, ki ga je podal v pristaniškem mestu Vieste voditelj italijanske sekcije »Greenpace« Roberto Ferrigno. V apulijsko mesto je prišel z ladjo Sirius ob koncu raziskovalne akcije, ki se je pričela 5. septembra v Benetkah. Akcijo je sprožila dežela Emilia-Romagna, ki bo objavila podatke junija prihodnjega leta. Ferrigno je povedal, da so razburkano morje in drugi dejavniki odpravili glavni problem letošnjega poletja, to je sluzasto snov, ki so jo izločile kremenčaste alge. Vendar pa je treba seči po vzrokih. Prav zaradi tega bo Greenpace prihodnji mesec odpotovala na novo raziskovalno potovanje, ki tokrat ne bo namenjeno samo morju, marveč tudi rečnim tokovom.

BEGUNCI IZ VZHODNE NEMČIJE

V treh zasilnih sprejemnih taboriščih v Budimpešti in ob Blatnem jezeru se je do pred nekaj dnevi zbralo kakih štiri tisoč vzhodnonemških državljanov, ki se želijo izseliti v Zahodno Nemčijo.

Predstavniki tistih humanitarnih organizacij, ki so organizirale pomoč beguncem, računajo, da se bo število kandidatov za izselitev v Zahodno Nemčijo do srede tega tedna povečalo na kakih 5 do 6 tisoč.

ARHEOLOŠKO ODKRITJE NA CIPRU

■ nadaljevanje s 6. strani

porom Cipra in jonskih mest proti Peržanom leta 490 pred Kristusom. Približno 1.000 let kasneje pa so na ruševinah zgradili krščansko bazo.

ja gospodov, ki so že preobremenjeni z vsem drugim. Premalo nam je prišlo v zavest, da se morajo narodnoobrambni delu posvetiti zares najsposobnejši javni delavci, in sicer poklicno ter življenjsko. Zato bo mogoče ustvariti zdrav in pravičen odnos javnosti in vsakega zavednega Slovenca do narodne obrambe samo tedaj, če postane pravilno pojmovanje narodne obrambe duhovna last vseh poklicanih.

2.

Narodnoobrambna miselnost naših predhodnikov.

Beseda »narodna obramba« nas zavaja k napačnemu pojmovanju in zmotnemu razumevanju zares prave narodne obrambe. Če sledimo tej besedi, mislimo zgolj na rane, bolezni, pomanjkljivosti, ki se pojavljajo pri določenem narodu. Vedno znova nam stopajo pred oči narodno ogroženi predeli našega naroda, danes posebno severna meja in Kočevje. Če upoštevamo le besedni pomen narodne obrambe, se vse premalo zavedamo, da je prava narodna obramba posvečena tudi zdravemu delu naroda. Malokdo je prepričan, da je narodnoobrambne, narodnoizobraževalne vzgoje danes potrebna zlasti slovenska inteligenca in njeni vodilni krogi v mestu in na deželi in ne samo naše narodne množice. Kdor pozna naše slovstvo in naš dnevni tisk, more in sme trditi, da s svojimi

mračnimi pogledi pogosto ruši vedrost in dobro voljo v našem narodu. Izven vsakega dvoma je, da mora biti vsaka živa in pisana beseda tako usmerjena, da ne zmanjšuje odporne sile naroda, marveč da jo krepi. V tem pogledu pri nas zelo mnogo in pogosto grešimo. Vse preveč se vedno iznova poudarjajo slabe in temne strani našega narodnega življenja, svetlih pa skoro nihče ne vidi. Priznana zdravniško in vzgojno načelo je, da je mogoče bolezni in občutek manjvrednosti ozdraviti le, če bolniku in gojencu vlivamo življenjsko in borbeno vedrost. Poudarjanje slabosti povzroča pri enem in drugem le zlo. Isto načelo mora veljati tudi za narodno obrambo. Vsak številčno in gospodarsko majhen narod je že prirodno bolj ali manj podvržen občutku manjvrednosti in malodušja, zlasti če ima za sosedo velike narode. Ti občutki se morejo povečati tedaj, če je božja previdnost narod postavila na izpostavljenost geografskopolično ozemlje. Zato je veliko narodno hudodelstvo in greh, če se na tak narod vedno znova zliva v živi in pisani besedi zasmeh, ki ga slika kot hlapčevski in suženjski narod. Taka »narodna obramba« prej ruši narodno odpornost kot gradi in krepi, čeprav jo morda vodijo najboljše nagibi.

Če se samo bežno spomnimo naših velikanov v raznih odločilnih dobah slovenske zgodovine, našega Pohlina, Linhartarja,

Vodnika, Prešerna, Slomška, Levstika, Kreka, spoznamo, da je bila vsaka njihova beseda polna ognja, vere, poguma in zaupanja v bodočnost. To je bilo tedaj, ko je bilo mogoče zavedno slovensko inteligenco prešteti na prste, ko se je naša kultura začela komaj razvijati, ko še nismo imeli svoje obrti, trgovine in industrije, ko je naš kmet še tlačanil tuji gosposki. Iz zdrave narodnoobrambne miselnosti je pognal Vodnikov »Zadovoljni Kranjec« in njegova »Ilirija oživljena«, iz tega duha je zrastle ponosna Linhartova zgodovina, ista zdrava duhovna usmerjenost je porodila večne Prešernove zdravice in njegov narodnopolitični program, ki ga je veličastno Slovincem pred več kot sto leti za vso večnost zarisal v svojem neumrljivem »Krstu pri Savici«. Iz narodnoobrambne miselnosti je izvirala mogočna Slomškova kulturna stavba, ki je razglasila narodno službo za božjo službo in položila vse narodno ali narodnoobrambno delo na večne in neizpodmakljive verske osnove.

Božji zakon, ki nam zapoveduje ljubezen do staršev in bližnjega, je in mora biti granitna osnova prave in zdrave narodne obrambe. Če izpodmaknemo narodnoobrambni delu to duhovno osnovo, versko zagotovilo, narodno vest, se narodna obramba prej ali slej izprevrže v iskanje samega sebe, lastnih osebnih ali skupinskih koristi.

(Dalje)